

## A TÁPIÓ VÖLGYÉTŐL D-RE ESŐ DOMBOS VIDÉK AGRO- GEOLOGIAI VISZONYAI.

(Jelentés az 1927. évi felvételtől.)

Írta: T i m k ó I m r e.

Az 1927. év nyarán agrogeológiai vizsgálatokat végeztem Monor, Gomba, Bénye, Káva, Pánd, Tápióbicske, Tápiószentmárton, Farnos, Tápiószele, Jászfelsőszentgyörgy, Pilis és Alberti pestmegyei községek határaiban. A bejárt terület a Maglódi hát DK-i végződése, melyhez DNy és ÉK felől tekintélyes szélességben a Duna—Tiszaközi homokvidék jellegzetes ÉNy—DK-i irányú buckasorai csatlakoznak. A hát a 230 m magassági pontnál Pilis határában tetőzik itt s innen É és K felé lankásan lejt, míg végül a ceglédi tanyák síkjába vész. Vízmosásokkal, szakadékokkal erősen tagozott löszterület a hátnak Gomba, Bénye, Káva és Pánd határaiba eső területe, hol a meredek löszfalak gyakran a 10—15 m-t is elérik. A lösz csak a felsőbb szintjeiben típusos, a mélyebb rétegekben mind homokosabb. Csaknem mindenütt fellelhető a löszfalakon egy vöröses, mészszegény, közbetelepült 1—1.5 m vastag réteg. Faunája jellegzetes löszcsigákból áll. A monori Malomhegy aljában homokos löszből néhány év előtt *Elephas primigenius*-csontmaradványok kerültek ki. A löszterület termőtalaja típusos mezőségi vályog. A Tápió völgye felé meredeken végződő löszpartokon számos földvár nyoma található prehisztorikus maradványokkal a felsőbb talajszintekben. (Tápióbicske, Tápiószentmárton). A löszhát ősi vegetációja kevert. Igen sok benne a homokot lakó növényfajta. Talajnedvessége uralkodólag neutrális reakciójú. A löszhátat övező homokterület jelentékeny része ma már parlag, szántó és szőlőterület, sőt már jelentősebb erdő reliktum is található rajta, mely hogy nagyobb kiterjedésű lehetett egykor, bizonyítja szelvényének talajreakciója, mely a savasság felé mutat (pH 6—6.5). A Tápió völgyének alsó szakaszán már sok a szikós talaj. Javításuk kérdésével érdemes behatóbban foglalkozni.

Amint a mézszegény szikes talajok megjavítására annakidején a szarvasi kisgazdák adták meg a sikerre vezető útmutatást, épúgy a sziksós szikesek kihasználására a nagykőrösi kisgazdák tapasztaltak ki egy eljárást, melynek segítségével ezt az eddig terméketlen szikes talajfajtát is gazdaságilag hasznot hajtó részévé tehetjük a mezőgazdaságnak. Ez az eljárás mintaképpen szolgálhat arra nézve, miképpen lehet a meszes sziksós talajokat földmunkával és egy kis költséggel nagyértékű szénát termő kaszálókká átalakítani.

Ifj. P a t o n a i E l e k és T á r s a i nagykőrösi lakosoké az érdem, kik J á s z k a r a j e n ő és T e t é t l e n határában fekvő birtokukon sziki mézpázsit (*Glycerea distans* azaz *Puccinellia*, illetve *Atropis limosa*) termelésére kaszálót rendeztek be s évekig tartó kísérletezéssel bebizonyították, hogy a Duna—Tisza közén fekvő meszes-sziksós vízállások átalakíthatók olyan rétekké, melyek legalább egy kaszálás anyaszénát adnak, kaszálás után pedig az őszi esők beálltáig legeltetésre használhatók. E kísérletek régi vízállások fenekén és oldalán voltak telepítve. Kezdetben csak azokat a területeket voltak képesek átalakítani kaszálókká, melyeket a tavaszi hólé elöntött. Mivel pedig a hátakon is vannak olyan területek, melyek terméketlen szikesek, de vízzel jó kaszálókká volnának szintén átalakíthatók, kísérleteiket e háttér területre is kiterjesztették úgy, hogy a vizet megfelelő szivattyúval a magasabban fekvő részekre emelték fel. A tófenék talaja homokos meszes, sziksós talaj volt, melyen azelőtt a víz elpárolgása után kivirágzott a sziksó, úgy, hogy ott azt söpörni is lehetett. Ezeket a talajokat azelőtt hasznosítani sehogysz sem lehetett, mert a nyár közepétől kezdve száraz és fehér sziksós foltosak voltak, melyeken a forgószél nagy magasságokba emelte fel a homok és sziksóból álló port.

Ezeket a nagyon rossz természetű ú. n. szerkezetlen sós (szoloncsák) típusú talajokon P a t o n a i E l e k és T á r s a i sziki mézpázsit vetéssel igazán csodás termékenységű kaszálókat varázsoltak elő. Azokon meg-ejtett tudományos vizsgálatok azt mutatták, hogy ahol a szódatartalom a friss talajban 0.032%-ra csökken, ott a sziki mézpázsit rosszul sikerül, mivel a többi füvek elnyomják. A sziki mézpázsit tiszta tenyészetek szem-pontjából bizonyos, mégpedig elég nagy mennyiségű szóda (friss talajban 0.08—0.10; légszáraz talajban 0.2—3%) nemhogy káros, hanem egyenesen előnyös. A helyszínen felvett fényképek is mutatják, hogy a skatulyázásra beállított és az öntözetlen rét között nagy különbség van. Az öntözött réten sűrű, majdnem derékig érő a sziki mézpázsit, míg az öntözetlen részen a fű ritka és nem nagy magasságú. A vizsgálatok tehát azt a tapasztalattal egybehangzó tényt igazolták, hogy a mézpázsit csak

vizet igényel, a víznek vagy a talajnak szódatartalma a tenyésztetre károsan nem hat, sőt bizonyos mértékben a tiszta tenyésztet szempontjából előnyös is.

A termelés módjai és előfeltételei olyanok, mint a rizsnél. A tőfeneket legelőször apróbb táblákra kell osztani s a táblákat 40 cm magas nyúlgáttakkal kell körülkeríteni. A táblák talaját ősszel felszántják és bevetik a mézpázsit magjával. A vetés még ősszel megerősödik. A telet fagyállósága következtében jól bírja ki. Tavasszal a mezőn csak annyi vizet hagyunk, hogy ellepje a talajt. Ha magas víz állana a talajon, akkor az a szélben hullámszana és feláztatná így a talajt a gyökerek körül s a fű ennek következtében könnyen kidülne és elpusztulna. A fűtövek felett tehát csak sekély vizet hagyunk, egész május végéig. Ilyenkor virágozik a sziki mézpázsit s akkor le is kaszálható.

**Termelési eredmények.** A sziki mézpázsit-kaszálók csak annak a vízmennyiségnek a felhasználásával, mely ősztől tavaszig a kaszálókra hull és a magasabb helyekről ott összefolyik, egy kaszálásra 15—30 métermázsa anyaszénát adnak. Ez a széna a M. Kir. Állatételtani és Takarmányozási Kísérleti Állomás adatai alapján összetétele szerint közepes lucerna értékű, tehát a sziklaposok egyéb, de jóval kevesebb szénájánál értékeesebb, úgy, hogy mázsánkint 2—3 pengővel mindig többet adnak érte, mint minden másfajta szénáért. A széna akkor is értékes, ha magnak hagyják meg és a magot kicsépelik belőle. Az állat akkor is szívesen fogyasztja. A baromfiak: liba, pulyka is pompásan feljavulnak a sziki mézpázsit legelőn. A Lovaregylet vezetősége a versenyparipák számára keresi évről-évre a sziki mézpázsit szénáját, mely kis víztartalma következtében igen jó hatásúnak bizonyult a versenylovak (telivérek) etetésénél.

**Patonai Elek és Társai eljárása** — mely nem egyéb, mint skatulyázó rendszerű sziki termelés a sziki mézpázsittal — igen nagy horderejű és fordulópontot jelenthet a sziksós talajok hasznosítása terén, mert most már ezután nem kell a sziksós talajok hasznosításának egyedüli árkanumát a kisgazdák körében nehezen keresztülvihető öntözés vagy halastógazdaság létesítésében keresni, mert sziki mézpázsit-kaszálók létesítésével törpe birtokosok is hasznathajtóan tudják majd kihasználni az eddig értéktelen szikes kivirágzásos, vízállásos birtokrészeiket. Tekintettel arra, hogy a Duna—Tisza közén a komokon, ahol ezek a szikes területek előfordulnak, az altalajban elég bőséges víz található, a széna pedig nagy kincs, mert kevés van belőle, közérdekűnek tartjuk, hogy az ismerttetett eljárás tökéletesíttessék és ily módon példaképpen szolgálhas-

son a sziksóstalajú birtokosoknak arra nézve, hogy legrosszabb, eddig értéktelen területeiket hasznóhajtó kaszálókká alakíthassák át.

A sziksós meszes talajok foltjai Alföldünkön Jászberénynél kezdődnek és egész Szolnokig ereszkednek le. Budapestől D-re pedig a Duna—Tisza közén az Ócsa—Vasad községek határolta vonaltól Bugyi—Sári—Cegléd—Szolnok magasságától kezdve minden semlyék talaja meszes és sziksós keleten egész Szegedig, a nyugati részen pedig egészen a Baja alatti Gara községig.

Dr. S i g m o n d professzor vizsgálatai szerint csak egyedül a Duna—Tisza közén 60.000 hold ilyen sziksós terület van. Mindezen területek hasznosítására ifj. P a t o n a i E l e k és T á r s a i n a k eljárása kiválóan alkalmas.

Az elmúlt év folyamán a Duna—Tisza közén, Pest vármegyében T r e i t z P é t e r kísérletügyi főigazgatóval sikerült néhány kiszáradt megnyernünk, hogy sziksós laposokra eső tanyás birtokukon sziki méz-pázsit-kaszáló létesítésével kísérletezzenek. Ha a jég meg lesz törve s a beállított kísérletek sikerre vezetnek, akkor biztosan remélhetjük kiszáradtunk körében annak gyorsabb elterjedését is.

Végül ideiktatjuk a M. Kir. Állatelettani és Takarmányozási Kísérleti Állomásnak vizsgálati eredményeit is a P a t o n a i -félé sziki méz-pázsitnak takarmányértékéről. A minta a pestvármegyei Tetétlen-pusztáról származik az utóbbi évek termés hozamából. A megvizsgált anyagban találtatott:

Víz . . . . .	16.00 %	Emészthető fehérje . . . . .	8.0 %
Nyersprotein . . . . .	14.38 %	100 kg takarmányértéke	29.1 kg
Tiszta protein	9.66 %	keményítőérték	
Nyers zsír . . . . .	3.29 %		
Nyers rost . . . . .	23.69 %		
Hamu . . . . .	6.47 %		
N-mentes kivonható anyag . . . . .	36.17 %		
Összesen:	100.00 %		

P a t o n a i E l e k e t személyesen vittük le a helyszínre s tartatunk vele tájékoztató előadást a kiszáradtunknak.